

Nr 146.

*Utlåtande i anledning av väckta motioner om ersättning åt I. L.
Homman i anledning av olycksfall i arbete.*

(5:e avd.)

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren (I:58) av herr *Einar Persson m. fl.* och den andra inom andra kammaren (II: 55) av herr *Pettersson* i Ersbacken *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att ersättning efter riksförsäkringsanstaltens grunder må tillerkännas Ivar Lennart Homman från Brötjärna, Mockfjärd, Kopparbergs län.

I fråga om motiveringen för ifrågavarande hemställan får utskottet hänvisa till motionen II: 55.

Av handlingarna i förevarande ärende inhämtas följande.

Enligt avtal med Anna Persson, Brötjärna, Mockfjärd, hade Ivar Lennart Hommans fader, Oskar Homman, vilken var innehavare av en fast cirkelsåg, åtagit sig att försåga ett parti virke för hennes räkning. Ivar Lennart, som den 21 april 1932 var sysselsatt med att bortskaffa det försågade virket från sågen, skadades därvid genom olycksfall, i det att högra handen avsågades.

Ivar Lennart, som är född den 20 november 1915, var alltså vid olycks-tillfället 16 år gammal.

Anmälan om olycksfallet gjordes den 22 april 1932 till riksförsäkringsanstalten av Anna Persson. I anmälan uppgavs, att Ivar Lennart varit sysselsatt med undanskotning av timmer för Anna Perssons — timmerågårens — räkning, att han av henne uppburit ersättning för 5 timmar av den 21 april, att han vid olyckstillfället icke varit sysselsatt i sitt hem eller å arbetsställe som bestämts av honom själv, att olyckan tillgått så, att Ivar Lennart skulle borttaga en från stocken genomsågad bak, då en kvist å den med sågbänken återgående stocken fattade hans högra blusärm och förde handen mot sågklingans bakre kant med påföljd att hela handen avsågades vid handleden, att orsaken till olycksfallet varit den dåligt kvistade stocken, att skyddsanordning funnits vidtagen men att sågen ej varit inspekterad av yrkesinspektionen, att polisundersökning rörande olycksfallet ej ägt rum samt att Ivar Lennart varit anställd hos Anna Persson i »tillfälligt arbete», »legosågning några veckor», »anställningen avsedd att fortvara endast ett par dagar».

Riksförsäkringsanstalten beslöt den 28 maj samma år utbetala provisorisk sjukpenning till Ivar Lennart med 50 öre om dagen t. o. m. den 18 maj och med 1 krona om dagen för tiden därefter t. o. m. den 20 juni 1932.

Den 13 juni 1932 anhöll riksförsäkringsanstalten på förekommen anledning, att landsfiskalen i Gagnefs distrikt måtte verkställa närmare utredning rörande ifrågavarande olycksfall. I anledning härav överlämnade landsfiskalen till anstalten protokoll, hållet vid polisförhör i Brötjärna den

17 juni 1932. Härvid hade Ivar Lennarts fader Oskar Homman uppgivit bl. a. följande.

Oskar Homman, vilken var ensam innehavare av den fasta cirkelsågen, debiterade enligt gängse taxa 10 öre per kubikfot för utförd sågning, dock lägst 4 kronor per timma. Härtill skulle komma, därest timmerägaren icke själv skaffade eller lejde hjälp, 50—60 öre per timma för särskild hjälp, som av Oskar Homman anskaffades för undanförsling av sågat virke och bakar. Vid olyckstillfället hade Oskar Homman för egen del anställt Lars Höijer och sonen Bertil Homman för sågningsarbetet, i vilket Oskar Homman även själv deltagit. För Anna Perssons del hade han anställt Ivar Lennart att som vanligt undanskaffa timmer och bakar. Anna Persson hade själv icke kunnat lämna hjälp därtill. För hantlangningen hade han sålunda för Anna Perssons del anställt Ivar Lennart. Något särskilt avtal mellan far och son hade givetvis icke träffats. Däremot hade Oskar Homman med Anna Persson träffat vanligt avtal om priset för försågningen och om extra tilllägg för extra hjälp, som utfördes av Ivar Lennart. Denne uppbar icke sin lön direkt av Anna Persson men indirekt genom fadern, som mottog penningarna och av dessa tillgodogjorde sig för Ivar Lennarts underhåll m. m. Oskar Homman gjorde gällande, att Ivar Lennart sålunda varit anställd i Anna Perssons tjänst vid olyckstillfället.

Ivar Lennart hade vitsordat faderns uppgifter.

Anna Persson hade i tillämpliga delar vitsordat Oskar Hommans uppgifter; dock hade hon förklarat, att hon icke träffat avtal med Ivar Lennart om något arbete utan endast med Oskar Homman. Emellertid hade hon haft sig känt, att för extra hjälp, som hon icke kunde hålla, hon måste betala extra och att denna extra hjälp för hennes räkning anställdes genom Oskar Homman.

För egen del anförde *landsfiskalen*: Ivar Lennart hade indirekt varit anställd i Anna Perssons tjänst. Praxis syntes vara, att det arbete, som vid olyckstillfället utfördes av Ivar Lennart, betalades särskilt av den, som ville ha försågat. Fråga torde sålunda vara, huruvida icke Ivar Lennart borde räknas såsom varande i tjänst hos den, för vilken timmer försågats. Landsfiskalen ville tillstyrka utbetalning av rimligt belopp per år till Ivar Lennart, helst som stor fattigdom rådde i familjen.

Riksförsäkringsanstalten beslöt den 9 juli 1932, att någon ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen icke skulle utgå till Ivar Lennart. Denne, för vilken Oskar Homman vore att anse som arbetsgivare, vore nämligen undantagen från den obligatoriska försäkringen på grund av stadgandet i 2 § nämnda lag, att där arbete utfördes för allenast en arbetsgivares räkning, såsom arbetare enligt lagen icke ansåges arbetsgivarens hemmavarande barn eller föräldrar i förhållande till honom.

Oskar Homman anförde besvär hos *försäkringsrådet*, som genom utslag den 4 november 1932 ej fann skäl göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut.

Den 5 maj 1934 tillskrev Oskar Homman riksförsäkringsanstalten med begäran om ersättning. Han uppgav därvid, att Anna Persson ändrat sin tidigare utsago därhän, att hon den dag olyckan skedde sänt sin dräng till sågen att frakta fram timret till sågen men att drängen ej fick stanna där under sågningen på grund av annat brådskande arbete. Med anledning därav hade Oskar Homman fått order att anställa Ivar Lennart i stället för drängen att plocka undan virket från klingan. Orsaken till att Anna Persson lämnat svävande uppgifter vid polisförhöret hade varit, att hon fått den uppfattningen att hon själv skulle få »draga utgifter för nämnda olycka».

Riksförsäkringsanstalten lämnade den 24 maj 1934 framställningen utan åtgärd.

Oskar Homman tillskrev den 22 augusti 1934 ånyo riksförsäkringsanstalten och åberopade därvid två intyg, det ena av Anna Persson och det andra av hennes dräng R. Wästman. Anna Persson intygade, att hennes dräng Wästman skolat utföra det arbete, som vid olyckstillfället omhänderthades av Ivar Lennart. Då emellertid drängen varit upptagen av annat arbete, hade Anna Persson måst anställa Ivar Lennart i sin tjänst. Hon kunde därför ej finna annat än att hon varit arbetsgivare åt honom, då det arbete han utförde icke innefattades i det avtal hon träffat med fadern. Hon tillade att hon lämnat ofullständiga uppgifter vid polisförhöret av fruktan för att de ekonomiska konsekvenserna av olycksfallet skulle drabba henne, då Ivar Lennart varit anställd i hennes tjänst. — Wästmans intyg innehöll i sak bekräftelse av Anna Perssons i hennes intyg lämnade uppgifter.

Riksförsäkringsanstalten lämnade den 7 september 1934 framställningen utan åtgärd.

Oskar Homman besvarade sig hos försäkringsrådet, som genom utslag den 5 oktober 1934 ej fann skäl göra ändring i anstaltens beslut.

Därefter anhöll Ivar Lennart den 4 oktober 1943 hos *Kungl. Maj:t* att av nåd utfå ersättning på grund av olycksfallet. Därvid åberopades två nya intyg av Anna Persson och R. Wästman. En av Ivar Lennart den 7 december 1943 hos riksförsäkringsanstalten gjord förnyad framställning om ersättning överlämnades därjämte till *Kungl. Maj:t*. *Kungl. Maj:t* fann genom beslut den 4 februari 1944 framställningarna icke föranleda någon åtgärd.

I detta sammanhang må erinras, att frågan om ersättning till Homman i anledning av förenämnda olycksfall var föremål för prövning av *1949 års riksdag* i anledning av en då väckt motion (II: 234). Över motionen inhämtades yttrande från riksförsäkringsanstalten, som bl. a. anförde att ett bifall till densamma syntes kunna komma att medföra svåröverskådliga konsekvenser.

För egen del anförde statsutskottet i utlåtande nr 126, såvitt nu är i fråga, följande.

Utskottet får erinra, att enligt försäkringsrådets utslag Ivar Lennart Hommans fader vid olycksfallet var att anse som hans arbetsgivare, i följd varav ersättning icke kunde tillerkännas den skadade. Ehuru utskottet i likhet med motionären funnit omständigheterna i det nu föreliggande fallet ömmande, har utskottet likväl med hänsyn till vad som anförts i riksförsäkringsanstaltens yttrande icke ansett sig kunna tillstyrka bifall till motionen. Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla, att frågan om olycksfallsförsäkring f. n. är föremål för översyn inom socialvårdskommittén.

I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen, att den då väckta motionen icke skulle till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Utskottet. Vid den förnyade prövning utskottet i år ägnat frågan om beredande av ersättning åt Ivar Lennart Homman på grund av omförmälda olycksfall har utskottet haft tillgång till ett mera fullständigt utredningsmaterial i ärendet än det som förelåg vid utskottsbehandlingen i fjol. Den uppfattning utskottet härvid bildat sig rörande det föreliggande fallet har i viss mån rubbat utgångspunkten för utskottets tidigare ställningstagande. Sålunda har utskottet icke kunnat undgå att taga intryck av de utav Anna

Persson och R. Wästman samstämmigt lämnade uppgifterna därom, att anledningen till att Ivar Lennart den 21 april 1932, då olyckan skedde, tagits i anspråk för biträde vid det av hans fader utförda sågningsarbetet varit den, att Wästman, som ursprungligen avsetts skola anlitas för sådant biträde, fått förhinder till följd av annat brådskande arbete, varför Anna Persson måst påkalla hjälp av Ivar Lennart. Även med beaktande av den negativa utgången av ersättningsfrågan i såväl riksförsäkringsanstalten som försäkringsrådet har utskottet numera blivit övertygat om att i förevarande fall kunna påvisas så speciella omständigheter, att ett beslut från riksdagens sida att av billighetshänsyn bereda Ivar Lennart ersättning jämlikt grunderna i olycksfallsförsäkringslagen framstår såsom försvarligt. Då det här torde röra sig om ett gränsfall, synes ett beslut i sådan riktning knappast behöva medföra några svåröverskådliga konsekvenser. Utskottet har sålunda numera icke velat motsätta sig ett tillmötesgående av det i motionerna framförda förslaget. Enligt vad utskottet inhämtat från riksförsäkringsanstalten skulle, därest olycksfallsförsäkringslagen varit å Homman tillämplig, livränta beräknad efter en invaliditetsgrad av 50 procent ha fastställts att fr. o. m. den 17 juni 1932 utgå med 433 kronor 34 öre för år, vartill för tiden fr. o. m. den 1 januari 1942 skolat komma dyrtidstillägg (f. n. 20 procent). Livränta efter nu nämnd grund synes lämpligen böra tillerkännas Homman att räknat fr. o. m. den 1 januari 1950 utgå under hans återstående livtid. I betraktande av de ömmande omständigheterna synes det vidare skäligt, att Homman hålles i viss mån skadeslös jämväl i vad avser gången tid. Med ledning av från riksförsäkringsanstalten erhållna uppgifter skulle en å tiden den 17 juni 1932—den 31 december 1949 belöpande livränta, tillika med viss ersättning för läkarvård, viss ytterligare sjukpenning för år 1932 samt protestillägg kunna uppskattas till sammanlagt inemot 9 000 kronor. Utskottet vill för sin del tillstyrka, att Homman för tiden intill utgången av år 1949 tillerkännes en engångsersättning av 5 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 58 och II: 55 må medgiva, att till Ivar Lennart Homman må från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. utbetalas dels räknat från och med ingången av år 1950 årlig livränta med det belopp, som skolat tillkomma honom, därest olycksfallsförsäkringslagen varit å honom tillämplig, dels ock en engångsersättning av 5 000 kronor.

Stockholm den 10 maj 1950.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Närvarande: se under utlåtandet nr 145.